

A társadalombiztosítás németországi pénzalapjai és kapcsolatuk az adórendszerrel

Élénk vita kíséri a németországi munkaerőpiaccal kapcsolatos reformtörekvéseket, ezen belül azokat a társadalombiztosítási ellátásokat, amelyek a kialakult fedezeti rendszerben az adózás bevételeiből is jelentős összegű átcsoportosítást igényelnek.

Tárgyszavak: társadalombiztosítás; munkaerőpiac; bérrendszer; foglalkoztatás; segély; járulék; biztosítás; adózás.

A munka és a tőke gazdaságos kombinációja

A munkaerő költsége mértékadó olyan kalkulációkban, amelyek alapján a gazdaság szereplői döntenek a szükséges munkáról, a munkaerő gazdaságos mennyiségeiről. A nemzetközi összehasonlításban versenyképes árakat a német vállalatok csak növekvő termelékenységgel érhetnek el, adott bérszintek mellett. Amennyiben a személyi költségek megnőnek, ezt a viszonylag dráguló termelési tényezőt mind inkább a tőke növelésével igyekeznek helyettesíteni. A nagyobb gépesítés, automatizálás révén a darabköltségeket bizonyos határig le lehet szorítani, bár ennek az ára a foglalkoztatás romlása.

Ami viszont az egyes gazdasági szereplők szempontjából vonzó stratégia, az a nemzetgazdaság egészét tekintve nem bizonyul optimálisnak. A fő gond a merev német bérrendszer, amely rugalmatlannak bizonyul nemzetközi összehasonlításban. Ahol drága a német termelés, ott tartósan fogynak a munkahelyek, nem lehetséges a teljes foglalkoztatás. Ezen belül is főleg az alacsonyabb képzettségűek munkahelyeit fenyegeti a versenyképesség és a termelékenység javítását célzó gépesítés.

A fenti folyamat ismeretében az a nagy kérdés, hogy miként érhető el a munka tényezőjének nemzetgazdaságilag optimális felhasználása, pl. olyan módon, hogy a tőketényezőhöz képest megállítsák a drágulását, és ahol lehet csökkentik a közterheit. A németországi foglalkoztatási célokkal kapcsolatban vizsgálták a munkaerő-igényes fejlődési pályák jel-

lemzőit. Az országos és ágazati béralkuk kialakult rendszere sok bírálatot kapott, mivel az ebből származó kötöttségek sok termelő üzemben megnehezíti, hogy a gyors piaci változásokhoz alkalmazkodhassanak. Kötött a fizetendő bérek sávja és be kell tartani a kiegészítő munkajövedelmekre vonatkozó előírásokat is. A férfi és a női munka egy órára számított 2003. évi nyugatnémet költsége 27,09 EUR, amelyből átlagosan 11,96 EUR/h jut a különféle bérpótlékokra, járulékokra kiegészítő fizetésekre. Ha ezt a terhet a közvetlen bérekhez (óránként 15,13 EUR) viszonyítjuk, az arányuk 79%. Összehasonlításként Belgiumban 12%-kal kisebbek az átlagos személyi költségek (óránként 23,80 EUR), és ezen belül 11,34 EUR/h a járulékok, kiegészítő fizetések óráköltsége. A dán bértarifákban óránként 6,70 EUR, a britben nem egészen 6 EUR a járulék, kiegészítő fizetés összege, és az USA-ban is a brit színvonalnak megfelelőek az óráköltségeik.

Javaslatok a munkaerő közterheinek átrendezésére

Miből adódnak viszonylag magas németországi személyi költségek? A társadalombiztosítás kialakult rendszere bizonyos terheket hagyományosan a munkaviszonyhoz kapcsol. A feldolgozóipar munkaadóinak a közvetlen munkajövedelem 28,2%-ának megfelelő közterhet kell megfizetni (az összes közteher a közvetlen bérek 36,6%-a). A kirótt közterhek ahhoz igazodnak, hogy az egészségbiztosítási pénzalapnak milyen törvényben meghatározott kötelezettségei vannak. Úgy lenne tehát csökkenthető a munkaadók és munkavállalók járulékfizetési kötelezettsége, ha az ellátások körét, illetve mértékeit módosítanák (jobbára szűkítenék, illetve más bevételi forrással helyettesítenék).

Több próbaszámítást végeztek a kiadások javasolt csökkentései esetén várható tehermérséklésekre. Olyan kifizetési jogcímekeket vizsgáltak, mint pl. a temetési segély, a munkába járással kapcsolatos munkahelyi költségtérítés, vagy bizonyos orvosi ellátások áttérrelése az önfizetésbe. Felvetődött olyan érdekeltségi rendszer alkalmazása, amely jutalmazza azokat, akik megőrzik az egészségüket, nem szorulnak táppénzes ellátásra. Gazdaságkutatók számítást végeztek annak megállapítására, hogy a társadalombiztosítás járulékainak egy százalékpontnyi csökkentése milyen mértékű emelést tennének szükségessé a közvetett adókban, pl. az általános forgalmi adókban a kieső államháztartási fedezetek pótlása érdekében.

A munkaerőpiac kutatói (Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung – IAB) számítást végeztek az INFORGE elnevezésű modellel.

Feltételezték, hogy a munkanélküliek ellátását fedező járulékteher egy százalékponttal csökken, és az áfa ennek megfelelően nő, hogy megfelelő fedezet álljon rendelkezésre. A modellszámítás eredményei szerint ez az intézkedés két év alatt mintegy 150 000 többletmunkahelyet hozna a német gazdaságnak. Minden hatással számolva, távlatilag az intézkedés révén mintegy 90 000 pótlólagos munkahely lenne létesíthető. A DIW Berlin Gazdaságkutató Intézet számításai szerint amennyiben az áfa többletbevétele fedezné a társadalombiztosítási járulék csökkentését, az adóbevétel minden 20 milliárd EUR többlete egy százalékponttal javíthatná a foglalkoztatási arányt.

A gazdasági növekedés és a bérek közterheinek kapcsolata

Több tanulmány igazolja, hogy a társadalombiztosítási kasszák miatti járulékteher összefügg a nemzetgazdaság fejlődési ütemével is. Egy 2002-ben kiadott tanulmány 17 OECD-ország fejlődési pályáját elemezve kimutatta, hogy erre milyen hatással volt a bruttó hazai termék százalékában mért adók és társadalombiztosítási járulékok alakulása. Ahol ez a közteher nagyobb, ott rendszerint kisebb a fejlődés üteme. A negatív kapcsolat fő oka, hogy a nagyobb állami elvonás elriasztja a potenciális befektetőket, kisebbek a teljesítmény ösztönzői.

A tanulmány szerint a negatív regressziós tényező ($-0,13$) a vizsgált országok átlagát azzal jellemzi, hogy a közterhek (adók és járulékok) mértékének egy százalékpontos mérséklése az egy keresőképes korúra jutó GDP növekedéséhez mintegy $0,13\%$ -kal járulhat hozzá. Figyelembe véve, hogy a nemzeti számlák módszertana szerint a GDP-ben kerekén 40% a nemzetgazdaság összes adójának, bérjárulékának az aránya, a közterhek említett 1 százalékpontos csökkentése a növekedési ütemben több mint $0,3$ százalékpontos javulást hozhatna.

Természetesen az nem csökkenthetné az összes közterhet, hogy többlet áfabevétel venné át a csökkentett bérjárulék miatt kieső államháztartási fedezetet, de egyéb körülményekre is figyelni kell. Kimutatható, hogy a nemzetgazdaság növekedésére hatással van a közterhek összetétele is. Tapasztalatok szerint kisebb hatású a növekedésre a közvetett (a forgalomhoz kapcsolt) adó, mint a közvetlen közteher, amilyen pl. a társadalombiztosítási járulék.

A német politikai palettán elhelyezkedő irányzatok egymástól eltérő érvrendszert fejtenek ki a társadalombiztosítással, annak pénzügyi fedezetével kapcsolatban. A liberálisok azt emelik ki, hogy az alapbiztosítás

erősítése érdekében minél nagyobb szerepet kellene adni az adózási fedezeteknek, és ehhez mérten a költségvetésből finanszírozott juttatások alapos megnyirbálása indokolt. A baloldali irányzat ennek ellenkezőjét hangsúlyozza: a biztosítások kialakult színvonalát nem rontani, hanem javítani kellene, a munkaerőpiaccal kapcsolatos összefüggésekre is tekintettel.

Az elfogulatlan vizsgálat alapja annak a kimutatása, hogy munkajövedelmek alapján megfizetett közterheket mennyiben indokolt olyan ellátásokra, kiadásokra fordítani, amelyek idegenek a biztosítási jellegtől. Egyrészt kimutatható, hogy az egészségbiztosítási kasszának alapvető rendeltetése a betegellátás és az egészségmegőrzés, ennek megfelelően a inkább a járulékokra támaszkodhat a jövőben is, mint az adóbevételekre. Ehhez hasonlóan a nyugdíjbiztosításban is az öngondoskodás elve a meghatározó, bár a német nyugdíjkassza bevételeinek egynegyedét a központi költségvetés egészíti ki.

Vannak mélyebb elemzést érdemlő felhasználások, pl. hogy a Szövetségi Munkaügyi Hivatal (Bundesagentur für Arbeit) miért a járulékbévételekből tartják fenn. A német törvények szerint a járulékfizetők fedezik a balesetbiztosítást, ugyanakkor (a nemzetközi gyakorlattal egyezően) teljes egészében adózási fedezete van pl. a szakképzés támogatásának. Kérdés, hogy milyen arányban legyen az adóbevételekből fedezett pl. a szociális segélyezés, a lakhatási támogatás vagy a munkanélküliek ellátása.

Összetett, bonyolult döntési ismérvek

A társadalombiztosítás feladatainak egy részét valóban indokolt az adóbevételekből finanszírozni, azonban világos döntési ismérvekre lenne szükség ebben a komplex kérdéskörben. Elsőként meg kell vizsgálni, hogy mennyiben bizonyul igazságosnak a jövedelem elosztása a javasolt járulékreformok nyomán. A német jövedelemadók progresszív jellegűek és a forgalomhoz kapcsolódó többkulcsos áfa-rendszerben is vannak preferált áruk, szolgáltatások (pl. egyes alapvető javak és a lakbérek). Az is tény, hogy a társadalombiztosítás teljesítményei nem felelnek meg a klasszikus biztosítási elveknek. Elszakadnak. Olyan eszköznek tekinthető az adózás, amely viszonylag széles bevételi alapot teremt a finanszírozásra, és egyben a „finomszabályozás” tekintetében is rugalmasabb, mint a jelenlegi járulékbefizetés. Általában megállapítható ezért, hogy a jövedelemelosztás igazságosságának ismérvének az adózás jobban megfelel, mint a társadalombiztosítási közteher.

A másik döntési ismerv az, hogy az adózás a munkaerő-piaci hatásaiban kedvezőbb-e, mint a járulékfizetés. Megalapozott számítások igazolják, hogy a foglalkoztatás a járulékterhek érzékelhető csökkentésével javítható. Már volt szó arról a liberális szemlélről, harmadik döntési ismervként, hogy el kell határolni a társadalombiztosítás alapellátásait a nem oda tartozó szolgáltatásoktól. Ennek az a végső hatása, hogy tovább csökkenhet a bérek közterhe, különösen a magasabb jövedelműek körében. Ez a harmadik megfontolás azonban az előző kettőtől eltérő céloknak felel meg és heves vitákat vált ki a német közéletben.

Az adózási fedezetek várható hatásai

A szakértők szerint a reális viszonyokat fejezik ki a jövedelemelosztás igazságosságára, és a várt kedvező munkaerő-piaci hatásokra vonatkozó ismérvek a nagyobb adózási hányadra vonatkozó javaslatokban. Ezzel szemben a társadalombiztosítási szolgáltatások színvonalára nehéz megbízható előrejelzést adni. Feltéve, hogy az alapbiztosítás radikálisan csökkenő szolgáltatással jár a nagyobb adózási fedezetrész következtében, az önfinanszírozási részt jelentősen növelni kellene. Emiatt a béralkuk során a munkavállalói oldal nagyobb bért követelne a megnövekvő önrész fedezésére. Végeredményben a személyi költségek összetétele változna ugyan, de naiv az a feltételezés, hogy a vázolt „átterelés” olcsóbbá tenné a németországi munkaerőt. A szakértők tehát az adózási ág arányának növelését nem kapcsolják össze a társadalombiztosítás ellátásainak színvonalcsökkenésével, ilyen erős ellenállást okozó hatásokat – az országban kialakult politikai hangulat mellett – nem tartanak valószínűnek.

A második döntési ismerv, az adózási fedezet növelésének a munkaerőpiacra gyakorolt hatása, mélyebb vizsgálatot érdemel. A munkaadóknak, valamint a munkavállalóknak (más elnevezéssel ugyan) megmaradnának a társadalombiztosítással kapcsolatos fizetési kötelezettségei, ha a járulék helyett adózni kell. Erre tekintettel a munkaerőpiacra csak mérséklet hatást gyakorolna ez az átterelés, bár vannak olyan alacsony keresetű rétegek, amelyekben kedvező lenne a változás.

A hatályos német munkaügyi előírások havi 400 EUR kereseti határt tartalmaznak, ezen túl nem alkalmazhatók a „minijob” foglalkoztatási kategóriák kedvezményei. Az említett küszöbérték fölöttiek társadalombiztosítás járulékait mind a munkaadónak, mind a munkavállalónak fizetni kell. Ha az adóbefizetésekre átterelnének meghatározott betegbiztosítási terheket, akkor a munkáltatók kisebb személyi költségekkel kalkulálhat-

nának, és nagyobb lenne a munkaerő kereslete részmunkaidőben és az alacsony bérekért alkalmazottak körében. A munkavállalók nettó keresete is megnőne a közterhek csökkenésének hatására. Annak is kedvező munkaügyi hatása lenne, ha az adózási ág finanszírozná a munkanélküliek ellátását és a szociális segélyezést. Az intézkedés különösen a kiskeresetűek iránti keresletet növelné. Ezekben az alsóbb bérkategóriákban ugyanis jelenleg aránytalanul nagyok a járulékterhek.

Legkedvezőbb hatás az első, az elosztás igazságosságát tekintő döntési ismérv szerint várható. A nagyobb arányú adóági fedezet (statisztikusan vizsgálva) azért lenne igazságosabb, mint a jelenlegi közteher, mert erőteljesebb a differenciálás mind az adók alapját, mind azok mértékeit tekintve. Vannak természetesen korlátjai is az igazságos elosztás „finomszabályozásának”, erre jó példa a jövedelemadók rendszere vagy pl. a lakhatási támogatások jogosultsága.

Aggályokat fejtettek ki az adózási ág erősítésével kapcsolatban, mégpedig olyan érveléssel, hogy a német pénzügyminiszter ténylegesen olyan döntési helyzetbe kerülhet, amely révén a társadalombiztosítási ellátások alakulására tényleges befolyása lenne. Valószínű annak feltételezése, hogy egyes költségvetési években kiürülhet az államkassza. Ilyen helyzetekben (a politikai színezetétől szinte függetlenül) a fiskális megszorítások érintenék a társadalombiztosítási ellátásokat is, a deficit mérséklése érdekében.

A társadalmi kiegyenlítődés esélyei

Az adózási ág nagyobb arányát támogatók (ki nem mondva) a társadalombiztosítási ellátási formák tartós átalakulását is figyelembe veszik, pl. az egészségügyi reformokat illetően. Vannak ezzel kapcsolatban olyan tanulmányok, amelyek a biztosítási ügyletektől „idegennek” minősítik a Németországban kialakult társadalombiztosítási rendszert. Klasszikus felfogás szerint összhangnak kellene lenni egyrészt a megfizetett díjak, másrészt az igénybe vehető biztosítási szolgáltatások között.

A kötelező társadalombiztosítás valóban nyújt olyan ellátásokat, amelyekhez a juttatásban részesülők (pl. kisgyermeket nevelők) kisebb mértékben járulnak hozzá, mint az átlagos járulékfizető. Vállalt alapfeladata a társadalombiztosításnak a befizetett járulékok elosztása, elsődlegesen a rászorultság, jogosultság (és nem a díjterhek nagysága) alapján. Ez a tulajdonképpeni cél teszi széles körben elfogadottá a társadalombiztosítás rendszerét. Az igazi kérdés éppen a rendszer fenntarthatósága, a bekövetkezett lényeges változásokhoz igazodva.

Nem vitatott, hogy a kialakult németországi nyugdíjrendszer egyenértékűvé teszi egyrészt a kasszába befizetett járulékokat, másrészt a kifizetett nyugdíjat, és ezt az ellátást széles körben elfogadják mind a járulékot fizetők, mind a nyugdíjasok. Értelmetlen ezért olyan változtatás, hogy növekedjék a nyugdíjkassza adózási fedezete ahhoz az arányhoz képest, amit a szövetségi költségvetési hozzájárulásokra a nyugdíjtörvény jelenleg előír. Káros lenne az adóból fedezett rész növelése, mivel az alapnyugdíjakra is hatással is lenne, márpedig ilyen elmozdulás sokféle nem kívánt mellékhatással járna. Feltehetően az üzemi nyugdíjkasszák és más magánmegoldások is differenciálnák az ellátást, ami hatással lenne a jövedelemelosztás alakulására is .

Voltak kísérletek (ilyen az ún. Rürup bizottság előterjesztése) az egészségbiztosítási kassa átalakítására, ezen belül az adózás nagyobb fedezeti hányadára, azonban erős politikai ellenállásba ütköztek a javaslatok. Az igazi gond abban rejlik, hogy nincs kellően elválasztva egymástól egyrészt a klasszikus biztosítási ügylet, másrészt a társadalmi kiegyenlítés szándéka. Az általány jellegű járulékok azt az elvet fejezik ki, hogy alapellátáshoz bármely rászorultnak azonos jogosultsága legyen. Vannak olyan javaslatok, amelyek a progresszív jövedelemadó bevételeire alapoznák a társadalmi kiegyenlítéshez tartozó egészségügyi ellátásokat. Kritikus hangokkal is találkozni a szakmai (és főleg politikai színvonalú) vitában a pénzügyminiszterek növekvő beavatkozási lehetőségeit, pl. adóemelési törekvéseit illetően, ha nem kellően célhoz kötött az egészségügyi pénztár bevételeinek felhasználása. Ezek a körülmények, aggályok sem cáfolják azonban, hogy a biztosítási elvet, valamint a társadalmi kiegyenlítés szándékát elválasztva a német munkaerőpiacon kedvező változás várható és javulnának a gazdasági növekedés esélyei is.

Valóságos reformok szükségessége

A fő figyelem arra összpontosul az elvégzett vizsgálatokban, hogy a társadalombiztosítás rendszerének pénzügyi hátterét miként lehetne elválasztani a munkajövedelmek közterheitől, pl. szélesebb adózási alapokra építve. Ennek a törekvésnek egyik jellegzetes terepe a „szolidaritás pénzügyi alapja”, a munkanélküliek ellátására. Számításokat végeztek az ebből adódó járulékfizetés mérséklésére, olyan ellentételezéssel, hogy a munkanélküliek miatti bérjárulék egy százalékpontos csökkentéséhez az áfa normál mértékét mintegy két százalékponttal megnövelik. Elvileg ez érzékelhetően csökkentené a személyi költségeket, növelné a

munkaerő keresletét, olyan beruházásokra ösztönözne, amelyek több munkahelyet teremtenek Németországban .

Az adózásra áttért járuléknak azonban ellentmondásos lenne a hatása. Mint ezt kimutatták, a források módosítása összességében nem csökkentené a közterheket, csak azok elosztását változtatná. A munkavállalónak a reálbér nettó összege a fontos, ezen belül kis jelentőségű, hogy a járulék vagy az adó miatt mutatkozik elvonás. Feltéve, hogy nagyobb a fogyasztói ár az adómérték említett növelése miatt, a vásárlóerőt úgy lehet megőrizni, hogy a nominálbérekben ennek megfelelő emelést igyekeznek elérni béralku folyamatában. Ezután kisebb lenne ugyan a bérjárulék kulcsa, de a közvetlen bérben ezt kiegyenlítő növekedéssel kellene számolni. Itt is differenciált lenne a hatás, a kereseti kategóriákhoz igazodva.

Mélyebb vizsgálatot érdemel, hogy a munkanélküliség bekövetkezésének esélyeit és a kockázatainak viselésével járó anyagi következményeket mennyire ésszerű az adózásból fedezett ellátásokat „széttéríteni”, pl. olyan megközelítésben, hogy a német gazdaság strukturális átalakulását ez mennyiben segíti vagy fékezi. Az is várható, hogy elodázná a mélyebb reformokat, ha „kiengednék a nyomást” a reform kazánjából ilyen pénzügyi áttelésekkel. A szakértők egy része vitatja, hogy önmagában a pénzügyi háttér áttelése fenntartható megoldást adna, a rendszer egészét kellene átszabni, hogy a feladatok és az ellátások jobban igazodhassanak a társadalombiztosítás valóságos követelményeihez. Példaként említhető, mint a helyes irányban tett szerény első lépést, hogy a legfrissebb jogszabály-módosítás értelmében a munkanélküli-ellátást legfeljebb 12 hónapig, az 55. életévtől kezdve pedig legfeljebb 18 hónapig fizetik. Az elvárt reformokat önmagában ez az intézkedés nem teszi elhalaszthatóvá, a módosítandó pénzügyi háttérrel szoros összefüggésben.

Belátható, hogy a német gazdaság strukturális átalakulása elkerülhetetlen, és egyre világosabb az is, hogy emiatt sok ágazatban megnő az egyszerűbb termelési feladatokat érintő munkanélküliség, különösen ezek piaci keresletének csökkenése folytán. Nem helyes cél, ha a munkanélküliek ellátásának rendszere gátolja ezt az alkalmazkodást. Előnyösebb olyan megközelítés, hogy a rendszer révén támogatni kell a munkavállalók jelenleginél nagyobb mobilitását a termelő ágazatok, a földrajzi térségek és a képzettségi fokozatok, foglalkozások között. Az érintett munkavállalók személyes védelme lényeges cél, bár ehhez új formákat kellene kialakítani, amelyek hatékonyabbak annál, amely az állam aktív foglalkoztatáspolitikájával most megvalósul.

Amennyiben belépne a járulékfizetési terhet csökkentő nagyobb adózási fedezet, további reformintézkedések is megvalósíthatók lennének. Eltávolíthatnák a munkanélküliségi-pénzalapok felhasználási céljai közül pl. a családpolitikai céllal folyósított újraelosztó szociális ellátásokat, továbbá a korkedvezményes nyugdíjazással kapcsolatos fizetési kötelezettségeket.

A „reformcsomag” megvalósíthatósága

A munkanélküliek állam általi ellátási rendszere kötelező és választható biztosítási alapsomagokkal jellemezhető, az érintettek ezekre egyéni szerződéseket kötnének. Az alapsomag központi eleme a juttatás, amelyhez olyan kötelezettség is járul, hogy részt kellene venni a munkanélküliek közvetítő, tanácsadó szolgáltatásaiban. Törvény szerinti jogosultságokat vennének figyelembe a munkanélküli háztartások ellátásának egyes összetevőire.

A minimális ellátási összeg a megélhetési költségekhez igazodik, és megelőzi, hogy akik munkanélküliként lépnek ebbe a rendszerbe, azonnal a szociális segélyezettek közé csússzanak át. Az alapsomag szerinti ellátás ennél nagyobb összegei gazdaságilag nem lennének indokoltak. A munkanélküliek ellátását általános érvénnyel legfeljebb 12 hónapig folyósíthatnák, a reformintézkedés javaslatai szerint. Ezt követően az arra rászorultak jogosultak a szociális segélyezésre. Ennek az ellátási rendszernek a kifejtése a Hartz IV jelű előterjesztésben található, a helyi önkormányzatok szerepének bemutatásával.

Új vonása a reformcsomagnak a közvetítés és tanácsadás intézményi háttere. A munkanélküliek ilyen igényeit eddig állami munkaügyi központok elégítették ki, holott nem igazolható, hogy egyéb intézmények kevésbé hatékonyak lennének a munka világába visszavezetésben. A jövőben magánvállalkozásoknak is lehetőséget kellene adni ilyen szolgáltatásokra, ezzel élénkítve a kínálati versenyt. A munkanélküliek biztosítására jogosított pénztár (bár önmaga nem végezne sem közvetítést, sem tanácsadást), azonban ilyenre jogosító kötelezvényeket bocsátana ki. A munkanélküli ilyen „utalvány” birtokosaként kifizethetné a ténylegesen igénybe vett szolgáltatásokat. Az ilyen szolgáltatásra jogosultak között akár magántulajdonú vállalkozások is lehetnek, de az önkormányzati és állami intézmények is fontos szereplők lennének. A biztosítási pénztár mindazokra a kötelezvényekre megfizeti a névértéket, amelyekkel a munkanélküli a sikeres, fenntartható közvetítésért fizetett. A magánközvetítőknek éles versenyben kellene helytállniuk, és a legsikeresebb

módszerek alkalmazására törekednének. Amelyek ugyanis nem kellően hatékonyan működnek rövidesen kihullanának.

A szakértők a díjazás differenciálását javasolták, hogy az ügyeskedők ne mazsolázhassák ki az egyszerűbb eseteket, és a szinte megoldhatatlan közvetítéseket az önkormányzati, állami szférára hárítsák. Eszerint a nehezebb esetekre nagyobb tiszteletdíj lenne felszámítható. A differenciálás történhetne pl. a képzettség, a kor, a korábbi tevékenységek, vagy a származás szerint. Fontos szempont továbbá a munkanélküliség időtartama a közvetítés megkezdése előtt.

Meglepő javaslatokat tettek a munkanélküliek ellátásának pénzügyi fedezetére. A kasszába nem csupán a munkaadók és munkavállalók járulékait fizetnék, hanem a szakszervezeteket is köteleznék a közterhek egy részének viselésére. Az a megfontolás rejlik a szakszervezeteket terhelő befizetés mögött, hogy befolyásolhatják (pl. a túlhajtott béralkukkal) a munkanélküliség alakulását. Az anyagi következmény határt szabna a szakszervezetek túlzott követeléseinek, érzékelhetően és tartósan szűkülne a költségvetésük, amennyiben a munkanélküliség növekszik. Ez a közteher függne a regionális, ágazati sajátosságoktól, valamint a vállalati háttértől is. Kétséges azonban, hogy ilyen fizetési kötelezettséget a törvényhozás elfogadna, azonban más módon is nyilvánosságra kerülhet a szakszervezetek felelőssége a foglalkoztatás közismert gondjaiban.

A vállalati és egyéni érdekeltség növelésének lehetőségei

A munkanélküliek ellátásában javasolt reform lényeges része, hogy változtatni kellene az országosan egységes járulékmértéken, a következő módszerrel. Figyelembe kellene venni az ágazati sajátosságokat, mivel egyes feltörekvő gazdasági ágakra kevésbé jellemző a tömeges elbocsátás, mint azokra, amelyek fontosabb ágazatai nem képesek hatékonyan termelni. Ez az elv tehát azokra a vállalatokra hárítana nagyobb járulékkerheket, amelyek elbocsátásai több embert érintettek. (Az USA-ban a munkanélküliek ellátásában érvényesül ilyen „experience rating” elnevezésű differenciált járulékfizetési kötelezettség.)

A javaslat közvetett hatásai is beláthatók a munkaadók körében. A viszonylag kisebb járulékkerhekre kötelezett ágazatok, vállalatok kisebb személyi költségekkel kalkulálhatnának, ha a munkanélküliek kisebb száma alapján az átlagosnál kisebb összegű ellátásokra adnak okot. Ezzel a fejlődésük is gyorsabb lehetne olyan gazdasági szereplőkhöz ké-

pest, amelyek a strukturális átalakulás vesztesei és a biztosítási kasszából mind többet vesznek igénybe.

Ezt az ekvivalencia követelményt a munkavállalók járulékköteles kezesítésére is érvényesíteni lehetne. Figyelembe vehetnék, hogy a munkanélkülivé válás egyéni kockázata több tényezőtől függ, így sokféle lehet. Változatlanul fontos követelmény, hogy a szolidaritás ne sérüljön a különböző nemű, korú, származású stb. munkavállalók között. A javaslatok ösztönző járulékmértékeket tartalmaznak, amelyek függnének a munkavállaló említett egyéni jellemzőitől, továbbá olyan tényezőktől, mint a foglalkozás, a képzettség, a tevékenység ágazata és földrajzi körzete. Az eltérő járulékkulcsok erőteljesen ösztönöznék, hogy az elbocsátás saját kockázatait csökkentsék, pl. a munkahely, képzettség stb. rugalmas változtatásával. Ezzel elősegítik a munkanélküliség lehetőség szerint megelőzését, és ha az mégis bekövetkezne, időtartamának, kártételeinek mérséklését.

A reformokban olyan bevált biztosítási elveket is érvényesíthetnek, mint a „bonusz – malusz” alkalmazása a járulékok mértékében. Akiknek az „előélete” a korábbi munkahelyeken kifogástalan, azoknak mérsékelni kellene a járulékkulcsát, és akik viszonylag több időt kényszerültek már átélni munkanélküli-ellátáson, azoknak emelnék a járulékát az alapdíjhoz képest. Ezzel ösztönöznék, hogy minél rövidebb legyen a munkanélküliként eltöltött idő, a tartós munkanélküliek száma csökkenjen. Ebben az összefüggésben az állam felelőssége is fennállhat, ezért a megnövelt járulék bizonyos részét a költségvetésből kellene fedezni.

Kidolgoztak olyan kalkulációs eljárást, amelyben az állam felelőssége értékben is kifejezhető. A járulékfizetéseket eszerint halmozva kimutatnák, megfelelő kamatokkal növelve a munkavállaló számláján jóváírnák. Amikor lejár a szerződés, a követelés szerinti tőkét és kamatot kifizetnék, ebből azonban levonnák a munkanélküliként időközben igénybe vett ellátás értékét, valamint a közvetítés, tanácsadás állami térítéseit.

Eltérés lehetősége az alapcsomagtól

Az előbbi kötelező alapcsomaghoz képest a munkavállaló többletkötelezettséget is vállalhatna. Az ilyen eltérés fő oka, hogy az egyébként megállapíthatónál nagyobb összegű ellátást céloznak meg munkanélküliség esetén. A lehetőségek arra is kiterjednek, hogy munkanélküliség esetén csak meghatározott foglalkozásokra legyen közvetíthető, vagy a mobilitás egyéb feltételeit másként minősítsék, mint az alapcsomag esetén. Mindez növelné a járulék kulcsát.

Az egyéni felelősségnek nagyobb szerepet szánnak az újabb feladatokra való felkészülésben, mivel ez eleve szükségtelenné tenné az állam eddigi (nem elég hatékony) szerepét az aktív munkaerő-piaci tevékenységekben. A járulék mértékét eszerint megnövelnék, ha a munkavállaló nem szerezne meg a munkafeladatnak megfelelő képzettséget. A biztosítási pénztár viszont olyan kötelezvényt is adna, amelyekkel a szerződés szerinti képzésekért, pl. szakmai képesítésért fizetni lehetne. Minden érintett szabadon választhatna a képzési kínálatban, és itt olyan (megfelelően tanúsított) szolgáltatók működnének, amelyek a képzésben és továbbképzésben a szakmai ismereteket kellő hatékonysággal oktatják. A járulékfizetők ezeket a beváltható kötelezvényeket nem ingyen kapják, ezért várhatóan az egyéni törekvéseiknek megfelelő, az eredményes munkavállalásukat elősegítő partnert és képzési formát, szaktárgyakat fogják választani. Ez egyaránt teret engedne az egyéni vállalkozásoknak, valamint az önkormányzati, illetve állami szervezésű kurzusoknak.

Összeállította: Gittlár Ferencné

Wagner, G. G.: Verlässlichkeit einer höheren Steuerfinanzierung der sozialen Sicherung ist die zentrale Frage. = Wirtschaftsdienst, 85. k. 5. sz. 2005. p. 283–287.

Kroker, R.; Pimpertz, J.: Mehrwertsteuererhöhung zur Finanzierung versicherungsfremder Sozialabgaben. = Wirtschaftsdienst, 85. k. 5. sz. 2005. p. 287–290.

Berthold, N.; Berchem, S.: Echte Reformen statt Umfinanzierung: der Fall der Arbeitslosenversicherung. = Wirtschaftsdienst, 85. k. 5. sz. 2005. p. 291–294.

**BME OMIKK
FORDÍTÁSI SZOLGÁLTATÁSAI**

DÍJTÉTELEK 2004. február 1-jétől	
Fordítási szolgáltatás megnevezése	Alapdíj Ft/karakter
FORDÍTÁS	
Szakszöveg fordítása magyar nyelvre	1,8
Szakszöveg fordítása magyarról idegen nyelvre	2,5
Szakszöveg fordítása idegen nyelvről idegen nyelvre	3,6
Szakszöveg fordítása képirásról magyar nyelvre	Megállapodás szerint
Fordítás megállapodás szerint	Megállapodás szerint
LEKTORÁLÁS	
Magyar nyelvű szöveg lektorálása	0,9
Idegen nyelvű szakszöveg lektorálása	1,25
Lektorálás idegen nyelvről idegen nyelvre	1,8
Lektorálás képirásról magyar nyelvre	Megállapodás szerint
Lektorálás megállapodás szerint	Megállapodás szerint
HELYSZÍNI SZAKFORDÍTÁS	
Megállapodás szerint	
PÓTDÍJAK	
Az alapdíj százaléka (%)	
Sürgős (8000 karakter/munkanap)	50
Expressz (14 000 karakter/munkanap)	100
Rendkívüli (14 000 karakter felett/munkanap)	200
Nem világnyelvről történt fordításnál, ill. lektorálásnál	25 vagy 50
Nehezen olvasható szöveg fordításánál, ill. lektorálásánál	25
Igen nehéz szakszöveg fordításánál, ill. lektorálásánál	25
Szerkesztett fordításnál (ábra, táblázat, képlet stb. az eredetivel teljesen azonos formájú anyag)	40

- Árunk az ÁFA-t nem tartalmazzák, amelyet 25%-os kulccsal számítunk fel.
- A fordítás terjedelmét karakterben (karakterek száma szóközzel) határozzuk meg.
- **FONTOS!** 1150-nél kisebb karakterszámú fordítás esetén szabott ár érvényes:
 - Idegen nyelvről magyarra: 2000,- Ft + ÁFA/oldal
 - Magyar nyelvről idegenre: 2800,- Ft + ÁFA/oldal

Érdeklődni: Tel.: 4575-314
Fax: 4575-317
e-postacím: forditas@info.omikk.bme.hu
<http://www.info.omikk.bme.hu>

H I R D E S S E N !

A BME Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár
a Műszaki–Gazdasági Kiadványok Szerkesztősége
gondozásában megjelenő folyóiratokban megrendelésre megjelentet
hirdetéseket is.

A szakma szerint kiválasztott kiadványban megjelenő hirdetések
célzottan a potenciális felhasználókhöz jutnak el.

A hirdetések ára: 40 000 Ft/oldal + 25% ÁFA
A kiadványok formátuma: A/5. Tükörméret: 106 x 152 mm.
Raszterszám: 35.

Négy és annál többszöri megjelenés esetén 25% kedvezményt adunk.
A hirdetésben szöveget és vonalas ábrát tudunk jó minőségben közölni.

Szórólap: max. A5-ös méretben, 25 g-ig **45 000 Ft + ÁFA,**
25 g felett egyedi megállapodás szerint.

Felvilágosítás és hirdetésfelvétel:
BME–OMIKK – Értékesítési és Marketing Csoport
1011 Budapest, Gyorskocsi u. 5-7. • Levélcím: 1255 Bp., Pf.: 207.
Tel.: 45-75-333 • Tel./fax: 45-75-334 • E-mail:
marketin@info.omikk.bme.hu